

Супервзаємозв'язки людської системи.

Ми живемо в системі суб'єктами якої являємося.

Системи можуть бути двох типів: прості або складні.

Проста система може бути утворена взаєминами між двома або більш суб'єктами, як у випадку із двома або більш точками лежачими на одній прямій, або ж взаєминами між поведженнями двох або більше елементів, як у випадку між природними елементами: вуглецем, киснем, воднем, азотом.

Складна система - це сукупність суб'єктів і взаємозв'язків між суб'єктами і між їхніми поведженнями, у яких суб'єкти являються частинами системи, поведження являються властивостями, тобто атрибутами суб'єктів, а взаємозв'язки тримають систему згуртованою.

Людська система являється складною. У ній взаємини - це не тільки взаємозв'язки між суб'єктами і не тільки взаємозв'язком між їхніми поведженнями. У людській системі існують обидві ці взаємозв'язки. Взаємозв'язки між індивідуумами встановлені правилами, у той час як взаємозв'язки між їхніми поведженнями провадяться окремими особистостями.

Тому, не можна представити зміну складної системи лише через зміну правил або лише через зміну окремих поведжень. Змінюючи лише правила залишилися б колишніми взаємозв'язки між поведженнями суб'єктів, які згодом виробляли б старі правила, у той час як змінюючи тільки поведінки суб'єктів залишалися б колишніми правила, що згодом змусили б суб'єктів повторювати старі поведження. Наслідком була би незмінність системи у своїй складності.

Системи також можуть бути закритими і відкритими. Перші не мають взаємозв'язків з іншими системами того ж оточення. Другі ж, навпаки, мають взаємозв'язки з зовнішнім оточенням і, отже, з іншими системами цього ж оточення.

При визначенні системи впливає також необхідність у визначенні її оточення. Оточення деякої системи утворене сукупністю всіх суб'єктів, у якій зміна поведження навіть одного суб'єкта системи, частиною якої він являється, впливає не тільки на цю ж систему, але також і на інші системи.

Органічні системи являються відкритими системами, у смислі того, що мають взаємозв'язки з іншими системами одного оточення, з якими обмінюються матеріалами, енергіями й інформаціями.

Якщо органічні системи являються системами відкритими і якщо людська система являється системою органічною, отже, людська система являється системою відкритою.

Соціальна система, оскільки органічна система, і система відкрита щодо оточення, не є скупченням елементарних частин, а сукупністю суб'єктів ієрархічно упорядкованих відповідно до рівня значимості щодо всієї системи.

У такій системі, одиниці діючі на кожному рівні ієрархії мають дві валентності: з однієї

сторони діють як цілісність стосовно суб'єктів, ієрархічно менш значимим, і з іншої сторони діють як частини стосовно суб'єктів ієрархічно більш значимим.

Виходить, говориться про двовалентні системи, у яких, саме, кожна частина має подвійну валентність: одна звернена до більш високого рівня, а інша звернена до більш низького рівня.

Важливим являється розгляд ефектів валентностей двовалентних систем. Земна система є двовалентною системою, у якій людина знаходиться на ієрархічному рівні, більш високому ніж рослини. Так, людина діє як цілісність щодо рослин, у той час як рослини діють як частини системи щодо людини. У свою чергу, рослини як цілісність щодо мінералів.

Необхідно додати ще одне поняття. Єдність є більш сильною якщо представляє суму сил своїх частин. Але єдність не означає тільки цілісність, єдність означає також однорідність намірів. Якщо десять сторін звертаються до однієї сторони, ієрархічно більш високої, вони представляють суму валентностей десяти сторін, якщо мають один спільний інтерес, і представляють валентність вище суми валентностей десяти частин, якщо мають спільні основні цілі.

На практиці, однорідність бажань окремих особистостей, щодо найвищої спільної мети, множить силу групи.

Перенесемо ці поняття в людську систему. Одна сім'я утворить одну людську систему, одну органічну відкриту систему. Діючими одиницями являються: сім'я у своїй повноті, батьки і діти. Сім'я виступає як ціле стосовно батьків і стосовно дітей, а батьки виступають як ціле стосовно дітей. Діти виступають як частина стосовно батьків і сім'ї. Батьки виступають як частина стосовно сім'ї.

Кожна частина системи перебуває у взаємовідношенні із частинами, що її утворюють, і яка-небудь зміна в одній частині провокує зміну у всіх частинах і у всій системі. Це являється поняттям цілого. Але зміна не є синонімом слова поліпшення. Могли б бути різні правила або різні поведження, проте наслідки залишаються практично незмінними. І, у дійсності, так відбувалося дотепер в існуючих відносинах між правилами і поведженнями.

Цей фактичний стан змушує думати, що система могла б бути не тільки сукупністю суб'єктів, взаємозв'язками між суб'єктами і взаєминами між їх поведженнями, але і як сукупність зв'язків відносин між суб'єктами і відносинами між поведженнями цих же суб'єктів.

Людська система була б тоді утворена трьома сукупностями: взаємозв'язком між суб'єктами, взаємозв'язком між поведженнями суб'єктів, взаємозв'язком між двома першими. Цей третій взаємозв'язок являється тим, що визначає впливи на людську систему і на оточення. Зможемо назвати її супервзаємозв'язком людської системи. Унікальним станом.

Супервзаємозв'язок або інтерактивний процес між двома взаємозв'язками має функцію організації, чия природність стає, таким чином, визначальним фактором. Організація в руслі супервзаємозв'язку, тобто інтерактивного процесу, є значно більш вагомою стосовно майбутнього, ніж специфічні елементи утворені походженням і результатом, тобто

актуальним станом. Це так тому, що організація взаємозв'язків між відносинами суб'єктів і поведінкових відносин - при різниці джерела, причини і наслідків суспільних феноменів - робить саме по собі майбутні процеси.

Але цього мало. Людська система утворена різними підсистемами: це соціальне правило - міжособистісні відносини, це громадянське правило - відносини між суб'єктом і колективом, це економічне правило - відношення між різними суб'єктами і з ресурсами навколишнього середовища, це політичне правило - відносини між суб'єктами й авторитетом (державою), це моральне правило - відносини між думкою і дією кожного суб'єкта, це релігійне - має тенденцію стабілізувати відношення між будь-яким суб'єктом і усіма, охоплює те, чого ми не знаємо.

Ці підсистеми людської системи, оскільки є важливими процесами людської системи, взаємодіють між собою, для яких одна зміна в одній лише системі впливає на всі інші системи і, у той же час, на внутрішнє оточення, у якому діє людська система.

Приведемо приклад. Екологічна система дає можливість перетворити природні ресурси в товари споживання за допомогою виробництва. Першим виробничим процесом була обробка землі, тобто агрикультура.

Спосіб оброблення і призначення плодів землеробства впливали на міжособистісні відносини між тими, хто робить, і тими, хто споживає (соціальні відносини), а також між тими, хто робить, хто споживає, сукупністю усіх виробників і сукупністю всіх споживачів (громадянські відносини), а також між усіма людьми і незвіданим (релігійні уявлення), і нарешті між людською системою і землею (оточення людської системи).

У цьому місці ми повинні відповісти на наступне запитання: як можна змінити людську систему? Потрібно б відповісти, що людська система, як усі системи, змінюється собою. Еволюція, загалом , спонтанна зміна що неприпиняється. Але якщо вірно, що в будь-якій системі існує елемент, що не є поясненим іншими елементами системи, також можливо, що існує закон, що регулює розвиток систем і який не пояснимо іншими законами цієї ж системи. Розкрити цей закон, у дійсності розкрити природу супервзаємозв'язку людської системи, означало б змінити хоча б час, у якому відбувається розвиток і, може, ефекти - стани стосовні до певних моментів у часі - цього ж розвитку.

Спробуємо.

Для того, щоб зробити це, ми повинні брати до уваги усі взаємини:

- 1) між суб'єктами системи;
- 2) між поведінками суб'єктів системи;
- 3) між системою й оточенням;
- 4) між суб'єктами системи і зовнішнім оточенням системи;
- 5) між поведінками суб'єктів і зовнішньою системою;
- 6) між системою і її підсистемами.

Ми говорили, що в двовалентних системах існує ієрархія, у якій кожна частина має дві валентності: діє як цілісність, коли відноситься до більш низького рівня ієрархії, і як частина, коли відноситься до більш високого рівня ієрархії. С цієї точки зору, без сумніву, одна частина могла б змінити безпосереднє поведінку частини, що ієрархічно стоїть вище. Справа в тім, що більш низька частина могла б змінити відношення із частиною більш високою, але не поведінку більш високої частини.

І як же в такому випадку можна змінити систему, якщо не можуть змінити себе взаємозв'язки між суб'єктами і взаємозв'язки між поведінками суб'єктів цієї ж системи? Між іншим, говорячи про людські відносини і про людську систему, ми можемо віднести себе принаймні до шести підсистем.

Не залишається нічого іншого як пробувати змінити частину того ж рівня підсистеми. Змінювати поведінку однієї частини того ж рівня означає змінювати також відношення з цією ж частиною. Між двома частинами одного рівня змінюються, отже, відношення між частинами і відношення між поведінками.

Насправді, якщо Хтось і Хто-небудь живуть у встановленому відношенні Х і мають відповідно встановлені поведінки А і В, вибір поведінки А' частиною, що представляє Хтось, провокує поведінку В' у Хто-небудь і деяке відношення Х' між Хтось і Хто-небудь. Це - доказово. Якщо потім Хтось приймає поведінку А' і показує, що живе краще після того, як прийняв поведінку А, Хто-небудь буде піднятий наблизитись, через прагнення зрівнятися, до поведінки Хтось, отже, прийняти поведінку схожу на поведінку Хтось. Поведінка, що може визначити А" не ідентична, але схожа на А'. Подібним чином, також відношення між Хтось і Хто-небудь буде перетерплювати зміну: замість того, щоб було як Х' буде Х". Це і є ефект супервзаємозв'язку.

З відношенням Х" і поведінками А' і А", Хтось і Хто-небудь зможуть діяти разом стосовно того, хто стоїть вище, з валентністю двох частин замість однієї лише частини. Вони звичайно не будуть представляти цілісність, але їхня валентність буде вище тієї, котра була б якби вони діяли як окремі частини.

Після зміни між ними відносин і поведінь, Хтось і Хто-небудь звертаються в зовні привласнюючи відповідно Хтось поведінку А' і Хто-небудь поведінку А". Інші частини, з якими Хтось і Хто-небудь підуть на контакт приймуть поведінки схожі на А' і А" і, отже, у наслідок супервзаємозв'язку устанавлять відношення схоже на Х" не тільки з Хтось і Хто-небудь, але також між собою.

У певний момент валентність дій усіх частин - або значної більшості їх - що прийняли нові відносини і поведінки представить неповну цілісність, переборюючи в такий спосіб обмеження, що властиві відособленній частині, коли вона звертається до частини ієрархічно більш високої. У цій точці відносини між частинами ієрархічно різних рівнів виявляться зміненими і частина, ієрархічно більш висока, буде піднята змінити свою поведінку. Першоджерело зміни поведінки однієї частини зробив зміну в супервзаємозв'язку між частинами різного ієрархічного рівня підсистеми, змінюючи стан самої підсистеми.

Наслідки зміни спровокованого супервзаємозв'язком відіб'ється на інших підсистемах подібно тому, як зміна поведінки суб'єкта підсистеми відображається на саму підсистему. У підсумку вся людська система виявиться зміненою. Залишиться середовище. Вона взаємозалежна з людською системою і, більш того, визначає у великому ступені відносини і поведінки. Але навколишнє середовище, у свою чергу, система в якій людська система - підсистема. Супервзаємозв'язок повинен би, тому, відображатися також на навколишнє середовище.

Створимо якусь версію. Припустимо, що кожний з нас кидає папір на дорогу, а не в спеціальні урни, більш того припустимо, що ми зовсім не маємо урн; припустимо також, що фабрики роблять забруднення і держава вважає своїх громадян підданими. Якщо один

з нас висуває обвинувачення фабрики, то це не має валентності тому, що фабрика, як організована частина, знаходиться на рівні більш високому, ніж кожний з нас. Так, якщо один з нас обвинувачує позицію представника держави, він не має впливу.

Але подивимося, що може відбутися якщо один з нас покладе папір у кишеню - замість того, щоб кинути на дорогу - і підкаже іншому робити так само. Після декількох разів, також інший, щоб бути схожим, покладе папір у кишеню. Змінить, вірніше, свою поведінку, що стане схожою на поведінку того, хто першим перестав кидати папір на дорогу. Між ними двома відбудеться зміна відносини, у смислі того, що приймаючи однакоवे зусилля (пам'ятати не кидати папір на дорогу) буде матися більш високе розуміння взаємних доводів. Зміна відносин між двома і зміна їх поведень - у функції однієї спільної мети. Валентність дій виконуваних двома разом буде більш піднесеною, ніж сума окремих валентностей.

Якщо ці два суб'єкти звернуться адекватним образом до інших, то також і інші приймуть схожу поведінку й установлять між собою різні відносини. Усі ці суб'єкти змогли б потім звернутися до власника фабрики, що робить забруднення або до міністра звиклому відноситися до громадян як до підданих. Сукупність таких суб'єктів, орієнтованих до загальної мети, зробить валентність набагато більш високу, ніж окремо узятій частини і схилить власника - підприємця і міністра змінити спочатку їх поведінку і, у наслідку, відношення з громадянами.

Зміна поведень власника і міністра, і нові відносини з громадянами завдяки таким поведінкам, зроблять ефекти на підсистеми економіки і політики. Зміна цих двох підсистем вплине на інші підсистеми і зробить, отже, ефект на всю людську систему, що відіб'ється на навколишнє середовище. Було б менше відходів, менше забруднення, більше політичної участі, більша економічна відповідальність і незначні негативні наслідки на навколишнє середовище.

Для того, щоб одержати такі ефекти необхідно, щоб хтось був першим і почав поводитися краще. Потім, замість того, щоб думати лише про свою поведінку, він повинен торкнутися іншого, з яким надалі звернеться до багато інших доти , доки поведінка перших двох не буде досягнута групою. Взаємовідношення першого суб'єкта, що був першим представляє саме те правило, що не виправдується іншими правилами цієї ж системи. І все-таки існує, може бути засвоєно і може провокувати зміну системи і її навколишнього середовища.